

УДК 658.15:336:64

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА ПІДСИСТЕМА ЯК ОСНОВА СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Дрогомирецька М.І., к.е.н., доц.

Дрогомирецький Я.І.

ВНЗ Укоопспілки "Полтавський університет економіки і торгівлі"

В статье рассмотрена сущность финансово-экономической подсистемы предприятия, определены основные задачи и принципы ее функционирования в условиях неопределенности внешней среды. Доказано, что такая подсистема играет важную роль в достижении стратегических целей современного предприятия.

Ключевые слова: управление, финансовый анализ, финансово-экономическая подсистема предприятия.

The economic essence of finance-economic system of an enterprise is defined in the given essay, the main tasks and the principles of its functioning in the modern economic conditions are determined. It is proved that finance-economic system plays an important role in the achievement of strategic goals of every modern organization.

Key words: management, financial analysis, financial-economic system of an enterprise.

Постановка проблеми. В умовах жорсткої конкурентної боротьби, що є характерною для сучасної ринкової економіки, підприємства прагнуть підвищувати ефективність своєї господарської діяльності на основі раціонального використання всіх наявних ресурсів і прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Безперечно, в основу таких рішень має бути покладений системний підхід до управління, який дозволить не лише вчасно та адекватно реагувати на зміни, які відбуваються у зовнішньому і внутрішньому середовищі функціонування підприємства, але й сформувані конкурентні переваги, які неодмінно сприятимуть досягненню його стратегічних цілей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у дослідження проблем управління підприємствами на засадах системного підходу було зроблено такими відомими українськими вченими, як Монастирський Г.Л. [4], Мошек Г.Є. [5], Осовська Г.В., Осовський О.А. [6] і Шморгун Л.Г. [8].

Незважаючи на широкий спектр наукових досліджень і не применшуючи вагомості внеску згаданих учених у вирішення багатогранної проблеми управління сучасним підприємством, вважаємо, що на сьогоднішній день все ще невирішеною залишається проблема управління такою важливою його підсистемою, як фінансово-економічна, що дозволяє стабілізувати фінансовий стан суб'єкта господарювання, сформувані стратегію його подальшого розвитку.

Постановка завдання. Розглянути сутність однієї із ключових підсистем загальної системи менеджменту підприємства, з'ясувати її роль у стратегічному розвитку суб'єктів господарювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Використання системного підходу в управлінській діяльності дає змогу здійснити аналіз різних за своєю природою і складністю об'єктів із єдиної точки зору, виявити при цьому найважливіші характерні риси функціонування окремої системи і врахувати найбільш істотні чинники, що впливають на її розвиток. З огляду на це, будь-яке підприємство незалежно від його організаційно-правової форми, форми власності чи галузевої приналежності слід розглядати як відкриту соціально-економічну систему, що функціонує у складному і нестабільному зовнішньому середовищі і здатна самостійно або у взаємодії з іншими системами задовольняти платоспроможні потреби споживачів за допомогою виготовленої продукції, наданих робіт чи послуг.

До складу такої системи Мошек Г.Є. [5, с. 71], Осовська Г.В., Осовський О.А. [6, с. 311], Терещенко Д.А. і Гур'янов А.Б. [7, с. 179] відносять низку взаємопов'язаних підсистем, кожна з яких відіграє важливу роль у процесі управління будь-яким підприємством. Однак, на наш погляд, найважливішою серед них є саме фінансово-економічна підсистема, що сприяє формуванню ресурсного потенціалу будь-якого суб'єкта господарювання, зростанню його продуктивності, забезпечує постійне накопичення власного капіталу, стабілізує фінансовий стан, дає змогу сформувані стійку стратегію подальшого розвитку.

У ході проведення нашого дослідження було виявлено, що у сучасній економічній літературі поняття фінансово-економічної підсистеми підприємства трактується досить неоднозначно.

Монастирський Г.Л. [4, с. 132] стверджує, що ця підсистема – це комплекс економічних відносин всередині підприємства, що опосередковують рух фінансових ресурсів, спрямованих на реалізацію функцій і завдань організаційної системи в умовах нестабільності і мінливості зовнішнього середовища. При цьому, на думку вченого, така підсистема характеризує систему фінансово-економічних відносин щодо надходження, формування, розподілу і використання фінансово-економічних ресурсів для забезпечення ефективного функціонування підприємства в цілому.

Особливої уваги заслуговує також погляд, згідно з яким фінансово-економічна підсистема підприємства – це його фінансовий менеджмент, що поєднує у собі чимало принципів і методів розробки та реалізації управлінських рішень, пов'язаних із формуванням, розподілом і використанням фінансових ресурсів, а також обігом його коштів [1, с. 11].

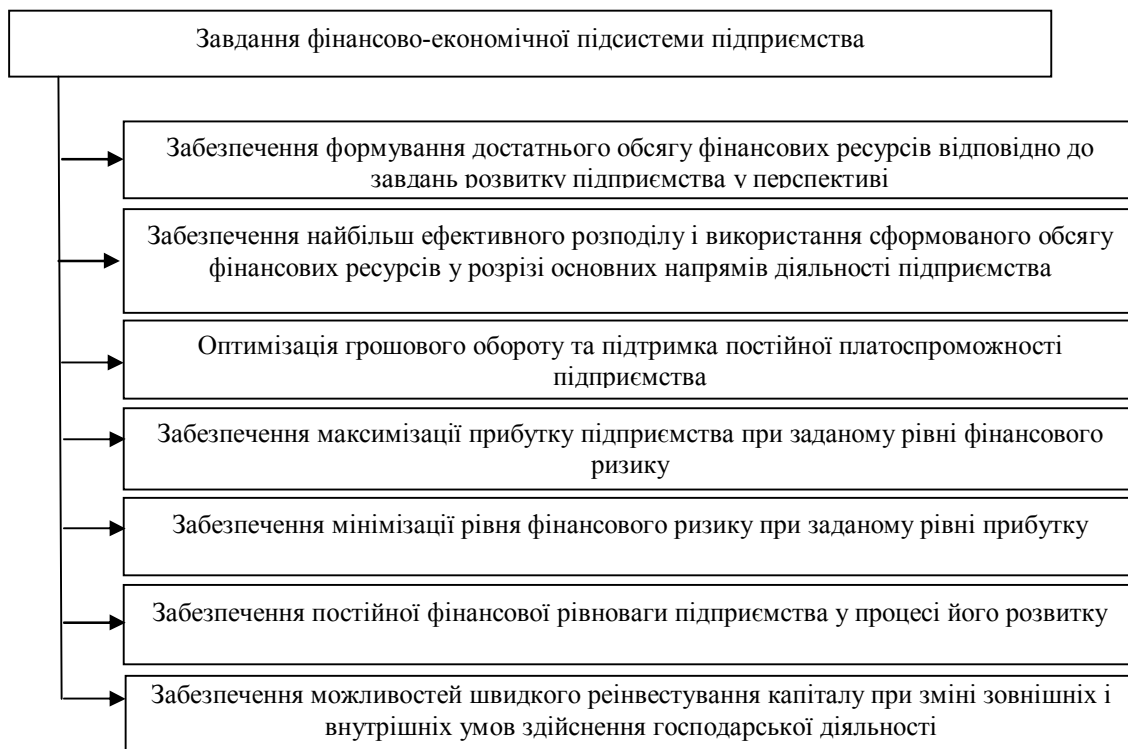
Коваленко Л.О. і Ремньова Л.М. [2, с. 14] переконують нас у тому, що фінансово-економічна підсистема – це процес розробки мети управління фінансами підприємства та її досягнення за допомогою методів і важелів фінансового механізму. При цьому, на думку вчених, мають вирішуватися такі питання: по-перше, якою має бути величина й оптимальний склад активів, щоб досягти поставленої мети господарської діяльності підприємства; по-друге, де саме знайти джерела фінансування і як оптимально сформувати їх цільову структуру; по-третє, як організувати поточне і перспективне управління фінансовою діяльністю суб'єкта господарювання, щоб забезпечити його платоспроможність і фінансову стійкість.

Синтез наведених вище міркувань дає нам можливість сформулювати власне бачення цього поняття, згідно з яким фінансово-економічна підсистема – це не що інше, як управління фінансами підприємства за допомогою системи принципів і методів розробки, реалізації управлінських рішень, безпосередньо пов'язаних із формуванням, розподілом і використанням його фінансових ресурсів та оптимізацією обороту коштів, спрямоване на досягнення поставлених стратегічних цілей.

Більш детально сутність однієї із найважливіших підсистем загальної системи менеджменту підприємства розкривається, на думку науковців [1, с. 15; 2, с. 20], через систему її основних завдань (рис. 1).

За даними рис. 1 можемо стверджувати, що забезпечення формування достатнього обсягу фінансових ресурсів відповідно до завдань розвитку окремого підприємства у перспективі реалізується шляхом визначення загальної його потреби у фінансових ресурсах на майбутній період, максимізації обсягу залучення власних фінансових ресурсів за рахунок внутрішніх джерел, визначення доцільності формування власних фінансових ресурсів за рахунок зовнішніх джерел, управління залученням позикового капіталу, оптимізації структури джерел формування ресурсного фінансового потенціалу.

Таке завдання фінансово-економічної підсистеми, як забезпечення ефективного розподілу і використання сформованого обсягу фінансових ресурсів у розрізі основних напрямів діяльності суб'єкта господарювання означає, що для економічного і соціального розвитку останнього необхідно встановити пропорційне використання цих ресурсів, забезпечити виплати необхідного рівня доходів на інвестований капітал усім її власникам [2, с. 20].

Рис. 1. Основні завдання фінансово-економічної підсистеми підприємства в умовах ринкової економіки [узагальнено автором]

Не менш важливим завданням фінансово-економічної підсистеми будь-якого сучасного підприємства, на думку Бланк І.О. [1, с. 15], є оптимізація грошового обороту і підтримка постійної

платоспроможності, яка досягається шляхом забезпечення синхронізації обсягів надходження і витрачання коштів по окремих періодах, а також завдяки підтримці необхідної ліквідності оборотних активів підприємства.

Для забезпечення максимізації прибутку підприємства при заданому рівні фінансового ризику винятково важливого значення набуває управління його активами, залучення до господарського обігу позикових фінансових ресурсів, вибір найбільш ефективних напрямів операційної та фінансової діяльності. У разі, коли рівень прибутку підприємства спланований заздалегідь, необхідно прагнути до зниження рівня фінансового ризику, що дозволить, зрештою, отримати цей прибуток. Вважається, що мінімізація фінансового ризику на підприємстві може бути забезпечена шляхом диверсифікації основних видів його операційної і фінансової діяльності. Натомість, забезпечення постійної фінансової рівноваги підприємства у процесі його розвитку вказує на те, що така рівновага забезпечується завдяки формуванню оптимальної структури капіталу і активів, встановленню ефективних пропорцій у обсягах формування фінансових ресурсів за рахунок різних джерел, достатнім рівнем самофінансування інвестиційних потреб.

I, нарешті, останнє завдання фінансово-економічної підсистеми полягає у забезпеченні можливостей швидкого реінвестування капіталу при зміні зовнішніх і внутрішніх умов здійснення господарської діяльності. Це означає, що нестабільна економічна політика держави, зміни кон'юнктури товарного або фінансового ринків у цілому або окремих їх сегментів, виникнення нових стратегічних завдань розвитку підприємства, зниження віддачі капіталу в окремих секторах його господарської діяльності можуть призвести до швидкого його реінвестування в нові високоприбуткові проекти, що забезпечують зростання ринкової вартості даного підприємства. При цьому, на наш погляд, найважливішою умовою забезпечення можливостей такого реінвестування капіталу виступає оптимізація рівня ліквідності як функціонування активів, так і інвестиційної програми, що реалізується суб'єктом господарювання в розрізі складових його інвестиційних проектів.

Отже, усі зазначені вище завдання фінансово-економічної підсистеми сучасного підприємства тісно пов'язані між собою, тому в процесі управління досить важливого значення набуває оптимізація цих завдань для кожного суб'єкта господарювання і в кожній конкретній ситуації.

Перш ніж розглянути основні принципи функціонування фінансово-економічної підсистеми будь-якого підприємства, слід відзначити, що вона не обмежується межами даного підприємства, а постійно взаємодіє з бюджетом, позабюджетними фондами, банківськими установами, страховими організаціями, інвесторами тощо.

Так, принцип інтегрованості фінансово-економічної підсистеми з загальною системою управління підприємством означає, що в якій би сфері діяльності підприємства не ухвалювалося управлінське рішення, воно так чи інакше впливатиме на формування її грошових потоків і результати фінансової діяльності.

Принцип комплексного характеру формування управлінських рішень вказує на те, що рішення, які стосуються формування, розподілу і використання фінансових ресурсів, а також організації грошового обігу на підприємстві, є взаємопов'язаними і прямо або опосередковано впливають на результати фінансової діяльності останнього.

Наступний принцип функціонування фінансово-економічної підсистеми – це високий динамізм управління. Мається на увазі, що навіть найефективніші управлінські рішення у сфері формування і використання фінансових ресурсів і оптимізації грошового обігу, які розроблені та реалізовані на підприємстві протягом попереднього періоду, не завжди можуть бути повторно використані у стратегічній перспективі. Відтак, фінансово-економічній підсистемі має бути властивий високий динамізм, що враховує зміну чинників зовнішнього середовища функціонування підприємства, форм організації його виробничої та фінансової діяльності.

Реалізація принципу варіативності підходів до розробки окремих управлінських рішень припускає, що підготовка кожного управлінського рішення у сфері формування і використання фінансових ресурсів, і організації грошового обігу повинна враховувати альтернативні можливості дій. За наявності альтернативних проектів управлінських рішень їх вибір для реалізації повинен бути заснований на системі критеріїв, що визначають фінансову філософію, фінансову стратегію або конкретну фінансову політику підприємства.

Принцип орієнтованості на стратегічні цілі розвитку підприємства вказує на те, що хоч би якими ефективними здавалися ті чи інші проекти управлінських рішень у сфері фінансової діяльності в поточному періоді, вони повинні бути відхилені, якщо суперечать місії суб'єкта господарювання, стратегічним напрямкам його розвитку [1, с. 13].

Висновки. Як підсумок, вважаємо за доцільне зазначити, що головна роль фінансово-економічної підсистеми полягає у науковій обґрунтованості процесу управління фінансовими потоками підприємств на основі фінансового аналізу. Безперечно, наукова основа дає можливість систематизувати потоки фінансової інформації в єдиний інформаційно-аналітичний простір, оцінювати її за допомогою економіко-математичних та інших методів, розробити шляхи прийняття оптимальних управлінських рішень стосовно використання фінансових ресурсів. Відтак, необхідно більш детально розглянути

сутність фінансового аналізу та його роль у зміцненні господарської діяльності сучасного підприємства.

Література

1. Бланк І.О. Фінансовий менеджмент: Навчальний посібник для студентів вузів / І.О. Бланк. – К. Ельга, 2008. – 724 с.
2. Коваленко Л.О. Фінансовий менеджмент: Навчальний посібник для студентів вузів / Л.О. Коваленко, Л.М. Ремньова. – К.: Знання, 2008. – 484 с.
3. Кузьмін О.Є. Основи менеджменту: Підручник для студентів вузів / О.Є. Кузьмін, О.Г. Мельник. – К.: Академвидав, 2007. – 464 с.
4. Монастирський Г.Л. Теорія організації: Навчальний посібник для студентів вузів / Г.Л. Монастирський. – К.: Знання, 2008. – 320 с.
5. Мошек Г.Є. Менеджмент: Навчальний посібник для дистанційного навчання / Г.Є. Мошек. – К.: Кондор, 2009. – 388 с.
6. Осовська Г.В. Менеджмент організацій: Навчальний посібник для самостійного вивчення / Г.В. Осовська, О.А. Осовський. – К.: Кондор, 2009. – 377 с.
7. Терещенко Д.А. Розробка системної моделі управління діяльністю підприємства / Д.А. Терещенко, А.Б. Гур'янов // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2011. – № 35. – С. 177 – 181.
8. Шморгун Л.Г. Менеджмент організацій: Навчальний посібник / Л.Г. Шморгун. – К.: Знання, 2010. – 453 с.